

به نام خدا

فرزندان زمانه

مولفان :

شادی غفاری

دکتر مهدی یاراحمدی خراسانی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: غفاری، شادی، ۱۳۵۷ -

عنوان و نام پدیدآور: فرزندان زمانه / مولفان شادی غفاری، مهدی یاراحمدی خراسانی.

مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری: ۱۴۵ص: جدول.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۱۶۹-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: کودکان -- سرپرستی

Child rearing

کودکان -- سرپرستی -- جنبه‌های روان‌شناسی

Child rearing -- Psychological aspects

اندیشه و تفکر خلاق در کودکان

Creative thinking in children

شناسه افزوده: یاراحمدی خراسانی، مهدی، ۱۳۶۰-

رده بندی کنگره: HQ۷۶۹

رده بندی دیویی: ۶۴۹/۱

شماره کتابشناسی ملی: ۹۷۰۴۶۹۵

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: فرزندان زمانه

مولفان: شادی غفاری - دکتر مهدی یاراحمدی خراسانی

ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)

صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳

چاپ: زبرجد

قیمت: ۳۵۰۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۱۶۹-۸

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

چاپ و نشر ایران
Chaponashr.ir

فهرست مطالب

۷.....	فصل اول: پرورش
۷.....	مقدمه
۸.....	تاریخچه تعلیم و تربیت در دنیا
۱۰.....	تاریخچه تعلیم و تربیت در ایران
۱۲.....	تعلیم و تربیت
۱۲.....	تعریف تعلیم و تربیت
۱۲.....	تعریف آموزش و پرورش
۱۲.....	سیر تکاملی مراحل تعلیم و تربیت
۱۴.....	سیر تکاملی مراحل تعلیم و تربیت
۱۷.....	فصل دوم: کودک و خانواده
۱۷.....	خانواده چگونه اداره می شود؟
۱۸.....	نظام اداره خانواده
۱۹.....	چرا برای پرورش کودکان باید آموزش دید؟
۲۱.....	سلسله نیازهای مازلو
۲۲.....	جدول نیازهای گلسر
۲۲.....	هوش های چند گانه گاردنر
۲۳.....	جدول هوش های گاردنر
۲۴.....	جدول ذهن پروری گاردنر
۲۴.....	گستره رشد در کودکان
۲۶.....	جدول تکامل جسمانی تولد تا پنج سالگی
۲۹.....	توانایی های جسمانی

- ۳۲..... جدول بهبود پردازش اطلاعات
- ۳۳..... توصیه جهت بهبود استدلال
- ۳۹..... جدول گستره رشد
- ۶۱..... چرا کودکان از خوردن سبزیجات اجتناب می کنند؟
- ۶۳..... موارد اساسی در بازی
- ۶۴..... بازی چیست؟
- ۷۰..... انواع بازی در نظریه های مختلف
- ۷۳..... زمان بازی
- ۷۴..... تفاوت بازی هادرجنسیت
- ۷۷..... انواع خانواده از نگاه بامریند
- ۷۹..... سبک های فرزندپروری از نگاه بامریند
- ۸۰..... چگونگی رفتار کودکان
- ۸۱..... مدیریت رفتار کودکان
- ۸۵..... چگونگی محرومیت از محیط لذت بخش
- ۸۶..... انواع روشهای تشویق براساس نیاز کودکان
- ۸۷..... سخنی با والدین
- ۹۱..... معرفی کتاب
- ۱۰۲..... باور والدین درمورد تکنواوژی
- ۱۰۴..... انواع بازیهای کامپیوتری برای کودکان
- ۱۰۶..... هوش مصنوعی
- ۱۰۷..... روش هوش مصنوعی برای تقویت ریاضی
- ۱۰۷..... روش هوش مصنوعی درارتقاء فناوری

۱۰۷	روش هوش مصنوعی در تسهیل یادگیری
۱۰۸	روش هوش مصنوعی در خلاقیت
۱۱۰	فعالیت شماره یک برای والدین: توانایی کودک من
۱۱۵	فصل سوم: تفکر
۱۱۵	آینده ناشناخته و زندگی اجتماعی در ایران
۱۱۵	فکر چیست؟
۱۱۷	تفکر فلسفی
۱۱۷	تفکر تحلیلی منطقی
۱۲۴	فعالیت شماره دوم برای والدین: تعقیب هیجانانگیز
۱۲۶	فصل چهارم: شخصیت سالم
۱۲۶	شخصیت سالم
۱۲۸	رشد ارتباطات در کودکان چگونه است؟
۱۳۰	چگونگی توسعه ارتباطات با دیگران
۱۳۹	فعالیت شماره سوم برای والدین: جهان کیفی ما
۱۴۱	تعاریف

فصل اول: پرورش

مقدمه

همه شما داستان تولد حضرت موسی را شنیده اید، تولدی که چالش های بی شماری را پشت سر گذاشت و در نهایت مادر موسی دل به دریا زد و فرزند عزیز خویش را به رود نیل سپرد. او دل از فرزند خویش برید و او را به خدا سپرد. همان چیزی که از دستش برمی آمد. زیرا می دانست نگه داشتن او در کنار خودش خطراتی به مراتب هول ناک تر را به همراه خواهد داشت. حکایت موسی و مادرش حکایت امروز ما و فرزندان ماست. جبران خلیل جبران بسیار زیبا بیان کرده است که فرزندان شما در حقیقت فرزندان شما نیستند. آن ها دختران و پسران زندگی اند در سودای خویش، آن ها از کوچه وجود شما گذر می کنند اما از شما نیستند. اگر چه باشمایند، به شما تعلق ندارند. عشق خود را بر آن ها نثار کنید اما اندیشه هایتان را برای خود نگه دارید زیرا آن ها رانیز برای خود اندیشه ای دیگر است. جسم آن ها را در خانه های خود مسکن دهید اما روح آنان در خانه ی فردا زیست خواهد کرد که شما حتی در رویا نمی توانید به دیدار آن فردا بروید. ممکن است تلاش کنید شبیه آن ها باشید اما مکوشید که آنها را مانند خود بار بیاورید. زیرا زمان به عقب باز نخواهد گشت و آنان فرزندان زمانه اند.

حوزه تربیت و پرورش، تلفیقی از روش ها و استراتژی مختلف است که آگاهی بیشتر سبب تأثیر گذاری روش ها خواهد بود. در این کتاب سعی بر آن شده است راه کارهایی عملی، علمی و اصولی به شما والدین، مربیان و تمامی کسانی که به نوعی با کودکان سروکاری فعال دارید داده شود.

تاریخچه تعلیم و تربیت در دنیا

کودک به مفهوم امروزی برآمده از جهان بینی انسان مدرن است. تا همین صدسال پیش حقوق ویژه ای برای کودکان تعریف نشده بود. اما امروزه با گسترش علم و آگاهیهای فراوان، والدین، معلمان و مربیان داناتلاش می کنند کودکان را با مسائل و اموری آشنا کنند که در بزرگسالی به آنها نیاز خواهند داشت چیزی که در گذشته وجود نداشت.

تاریخچه تعلیم و تربیت در دنیا به هزاران سال قبل از میلاد برمی گردد. انسانهای اولیه در عصر سنگی به افراد از همان کودکی مهارت های ضروری برای زنده ماندن را یاد می دادند و آموزش ها صرفاً برای بقا بود.

فیلیپ آریه - مورخ فرانسوی در سال ۱۹۱۴ توضیح می دهد در دوران باستان در بسیاری جوامع تعلیم و تربیت به عنوان یک وظیفه مذهبی مورد توجه قرار می گرفت و از آن برای انتقال ارزش ها و نگرش ها به نسل جوان استفاده می شد.

پس از آن در عصر کشاورزی بشر قرن ها به کودک به چشم مدل کوچک شده فرد بزرگسال نگاه می کرد. در بسیاری از نقاشی ها، مجسمه ها، معمولاً اندام ها و چهره کودکان و نوزادان را شبیه بزرگسالان مجسم می کردند و تنها با اندازه اندامشان متمایز می شدند. انگار کودک ابتدا در قالب بزرگسال شکل گرفته و سپس به دنیا آمده است به دلیل همین اعتقاد با کودکان مانند بزرگسالان رفتار می شد. کودکان را برای شاگردی به جاهای دورتر از خانواده می فرستادند و گاه آدرخانه استاد خود زندگی می کردند و مهارت هایی چون کشاورزی، نجاری، بافندگی، فلزکاری را می آموختند. بدون آنکه هیچ کس به سن کودک توجهی داشته باشد. کودکان همه جا بودند هر کجا که بزرگسالان بودند حتی در مکان های بدنام، انگار کودکان در میان دست و پای بزرگسالان می لولیدند. اما با کودکان زیر ۶ سال به گونه ای متفاوت رفتار می شد. از آنها مراقبت و نگهداری می شد. اما در کل به ویژه گی های خاص کودکان توجهی نمی شد. با اختراع ماشین چاپ و گسترش تجارت و اقتصاد

و توسعه شهرها و کشورها، فرصت های جدیدی برای بازرگانان، وکلا، بانکداران، روزنامه نگاران، کارمندان دولت، یعنی مشاغلی که مستلزم خواندن، نوشتن و حساب کردن هستند ایجاد شد. باشکل گیری طبقه متوسط افراد متوجه شدند با فراهم کردن امکانات تحصیل برای فرزندان خود می توانند شغل و خوشبختی آنها را در آینده تأمین کنند. این تقاضای جدید در دوره مدرن در قرن شانزده و هفده میلادی در اروپا سبب گسترش چشم گیر مدارس شد و بسیاری از افراد طبقه متوسط دیگر مایل نبودند فرزندان خود را به کار و ادار کنند. آنها می خواستند کودکانشان تحصیل کنند و در جستجوی آینده ای درخشان برای آنها تلاش می کردند و اعتقاد داشتند با قراردادن کودکان در موقعیت های جدید سبب فاصله شان از دنیای بزرگسالی خواهند شد و برای تحقق خوشبختی آنها بیش از پیش به تعلیم و تربیت امید بسته بودند.

جان لاک اولین کسی بود که نظریه لوح سفید را مطرح کرد و بر این باور بود ذهن کودک همچون لوح سفیدی است که همه چیز به آن وارد میشود. توجه او به ویژه گی های خاص کودکان اهداف اساسی در تعلیم و تربیت کودکان را شکل داد.

برای نخستین بار یک روحانی به نام جیمز جانوی با انتشار کتاب یادگاری برای کودکان در قرن هفدهم بین سالهای ۱۶۷۱ تا ۱۶۷۲ نخستین گام در راه تغییر نگاه به کودک را برداشت. جنس این نوع نگاه و تفکر راهنمای روش زندگی جدید بود.

بعدها روسو با انتشار کتاب امیل در قرن بیستم سبب تغییرات انقلابی در گرایشات و نظرات مردم بویژه مریان نسبت به آموزش کودکان شد به گونه ای که روانشناسان تعلیم و تربیت این قرن را قرن کودک نام گذاری کردند.

در قرن ۱۹ شروع به نگارش کتاب هایی برای کودکان شد که از این میان هانس کریستین اندرسن داستانهایی جاودانه توأم با احترام عمیق نسبت به اصالت نیکی و محبت در ذات انسانها برای کودکان نوشت که سبب شد او را پدر ادبیات کودک بنامند.

توجه به طبیعت کودک و ویژگی های رشدی او به عبارتی کودک محوری در تعلیم و تربیت الهام گرفته از نوشته های روسو بود. در دوران مدرن تعلیم و تربیت به صورتی سازمان یافته تر توسعه یافت و در این دوران سیستم های آموزش و پرورش شکل گرفت. مدارس و دانشگاه ها تأسیس شدند و تعلیم و تربیت به عنوان یک حق اساسی برای کودکان شناخته شد. دولت ها مسئولیت ارائه آموزش و پرورش به جامعه را برعهده گرفتند به طوری که در دنیای امروز آموزش و پرورش به عنوان یکی از عوامل اصلی توسعه و پیشرفت جوامع محسوب می شود و از نظام اداره آموزش و پرورش هرکسی می تواند به میزان موفقیت آن جامعه در آینده در ابعاد گوناگون پی برد. در هر کشوری با پیشرفت فناوری و تغییرات اجتماعی روش های تعلیم و تربیت نیز تغییر خواهد کرد.

تاریخچه تعلیم و تربیت در ایران

پیشینه تعلیم و تربیت در ایران نیز متأثر از دنیا و به هزاران سال قبل در دوران باستان آن زمانی که تعلیم و تربیت به صورت غیررسمی در خانواده انجام می شد برمی گردد. در آن دوران والدین مسئولیت آموزش و پرورش فرزندان خویش را برعهده داشتند و مواردی مثل کشاورزی، صنایع دستی و هنرهای تجسمی را آموزش می دادند.

در دوران هخامنشی تعلیم و تربیت بصورت رسمی تر و در مکان هایی به نام آبادان و پاسا انجام می شد. در این مکان های آموزشی علاوه بر مهارت های علمی و فنی ارزش های اخلاقی نیز آموزش داده می شد. در دوره های اسلامی تعلیم و تربیت در مکتب خانه ها و حوزة های علمیه به صورتی رسمی و مذهبی انجام می شد که سهم بزرگی در آموزش و پرورش کودکان در آن دوران را برعهده داشتند. در این بین داستانهای زیادی برای کودکان نوشته می شد و به آنها آموزش داده می شد که اگر چه به دلیل داشتن شخصیت های حیوانی در نگاه نخست کودکانه به نظر می رسیدند اما با کمی دقت در محتوای این روایات خیلی

زود آشکار می شد که پیام و اندیشه حاکم بر این قصه ها، دغدغه ها و دنیای بزرگسالان است که ربطی به نیازها و احساسات جهان کودک ندارد.

به طور مثال داستان خاله سوسکه طنز تلخی است که رفتار خشونت آمیز مردان با همسرانشان را روایت می کند. یا داستان موش و گربه عبید زاکانی اگرچه یک طنز اجتماعی بسیار قوی است اما با نیازهای کودکان هماهنگ نیست و بسیاری دیگر از این دست داستانها و قصه ها که جزئی از مواد درسی در نظام آموزشی قدیم بودند و کودکان آنها را در مکتب خانه ها می آموختند.

با ورود به دوره ناصرالدین شاه و تأسیس دارالفنون به دستور امیر کبیر و تأسیس مدارس و دعوت از استادان خارجی شکل و محتوای آموزش کودکان در ایران دگرگون شد و بایک سیر تکاملی در دوران پهلوی سیستم آموزش و پرورش مدرن به ایران وارد شد و سازمان آموزش و پرورش و بسیاری از دانشگاه ها تأسیس شد. حالا در جای جای ایران دولت در تعلیم و تربیت کودکان نقش داشت.

در دوران انقلاب اسلامی نیز همسو با تغییرات اجتماعی سیستم آموزش و پرورش تغییراتی را تجربه کرد که تأکید بر آموزش اخلاق و ارزش های دینی بیش از پیش به چشم می خورد. تلاش والدین در کنار سیستم های رسمی آموزش و پرورش موجب پدید آمدن بسیاری از آموزش های نیمه رسمی و غیر رسمی در ایران شد. اما در دنیای اکنون به کودکان به چشم سرمایه های انسانی یک جامعه نگر بسته می شود که عاملی برای توسعه خواهند بود و این مهم دولت ها و صاحبان اندیشه را ملزم به تدوین اهدافی می کند که می توانند سبب رشد و توسعه کشور شوند. آینده در دست همین کودکانی است که ما امروز آنها را در اختیار داریم. ما جامعه ای را به فرزندانمان تحویل خواهیم داد که از آنها به امانت گرفته ایم.

تعلیم و تربیت

همه مافرضیه هایی درباره طبیعت رشد کودکان در ذهن داریم و گمان می کنیم رشد کودکان در اختیار ماست یعنی کودکان آن چیزی می شوند که مامی خواهیم. فکرمی کنیم کار ما فقط تنها آموزش دادن آنها، تصحیح اشتباهاتشان ارائه الگوهای خوب و ترغیب آنها به یادگیری هر چه بیشتر است و یا به نوعی می توان گفت: والدین و معلمان تفکر و رفتار کودکان را می سازند. زمانی که والدین کودک را در حال انجام دادن رفتاری جدید می بینند اولین حدسشان این است که باید آنها را از جایی آموخته باشد. آیا به راستی این گونه است؟ برآستی تعلیم و تربیت چیست و چگونه انجام می گیرد؟ و چه تفاوتی با آموزش و پرورش دارد؟

تعریف تعلیم و تربیت

تعلیم و تربیت به معنای آن است که افراد مهارت ها، دانش ها، ارزش ها و نگرش ها و رفتارهای صحیح را برای زندگی در جامعه یاد می گیرند و توسعه می دهند.

تعریف آموزش و پرورش

آموزش و پرورش به فرایندی اشاره دارد که در آن علاوه بر انتقال دانش و مهارت ها شکل دهی ارزش ها، نگرش ها و رفتارهای صحیح نیز انجام می شود

سیر تکاملی مراحل تعلیم و تربیت

۱- مرحله سلبی یا محرومیت

۲- مرحله کنترل یا محدودیت

۳- مرحله آمادگی یا قدرت انتخاب

۱- مرحله سلبی:

در این مرحله انسان به طور فعال از فرایند یادگیری و تربیت منع می شود که این می تواند به دلیل عدم دسترسی به منابع آموزشی و نادیده گرفتن نیازهای انسانی او باشد. در این حالت

انسان نمی تواند به طور کامل بر روی توسعه خود تمرکز کند و ممکن است در جوانب مختلف زندگی محدود شود.

هدف اصلی انسان حفظ حقوق و زندگی بنیادین خود است و به طور کلی انسان تمرکز خود را بر روی بقا و حفظ منافع شخصی خود قرار می دهد و قادر به توسعه و رشد مناسب نیست

۲- مرحله کنترل:

در این مرحله انسان توسط سیستم ها و نهادهای قدرت مند کنترل می شود. به دلیل تصمیمات سیاسی، ایدئولوژی های ضد توسعه و قوانین سخت گیرانه می باشد. در این حالت انسان ممکن است به طور غیرمستقل و بدون توانایی در تصمیم گیری های خود به سرپرستان خود و نهادهای قدرت وابسته شود و این محدودیت ها باعث شکستگی و عقب ماندگی فرد در جوانب مختلف زندگی شود و او را از توسعه و رشد مناسب بازدارد. انسان به دنبال کسب قدرت و کنترل بر محیط و افراد تلاش می کند به عنوان یک رهبر و قدرتمند شناخته شود و قادر به همکاری و تعامل موثر با دیگران نیست.

۳- مرحله آمادگی:

در این مرحله انسان قادر است تصمیمات خود را بگیرد و به طور مستقل عمل کند. او دارای آگاهی و دانش لازم است و تصمیم های خود را بر اساس ارزش ها، ایده ها و هدف های شخصی خود می گیرد. در این حالت انسان توانایی خودتحرکی و خودسازگاری دارد و قادر است به توسعه و رشد خود پردازد. در این مرحله تعلیم و تربیت به عنوان یک ابزار برای توانمندسازی انسان استفاده می شود. این مرحله شامل مهارت ها، دستیابی به دانش و آگاهی، توسعه شخصی و اجتماعی است. انسان توانایی این را دارد که برای دستیابی به اهداف خود به طور فعال در جامعه و جهان شرکت داشته باشد. انسان تلاش می کند تا به عنوان یک شخص باهدف شناخته شود و قادر به تعیین و تحقق اهداف خود و همکاری و تعامل موثر با دیگران است.

سیر تکاملی مراحل تعلیم و تربیت

مرحله انتخاب	مرحله کنترل	مرحله سلبی	
فراصنعت-خرد	صنعت	کشاورزی	درچه عصری
انسانهای ایده پرداز	انسانهای متخصص	آدم های قوی و نیرومند	نیازبه چه انسانهایی
براساس احترام و حمایت از استقلال و توانایی های کودک	کنترل کودک براساس قوانین و جریمه های تدوین شده	کنترل شدید رفتار- تعیین تصمیم ها و اهداف برای کودک	نوع تعامل با کودک
ورود به مرحله تفکر	ماندن در مرحله تخیل	ماندن در مرحله تقلید و تکرار	درچه مرحله ای از رشد
بی توجه به دیگران	به دنبال جلب توجه دیگران	به دنبال رضایت و تائید والدین	چگونگی رفتار کودک
افزایش عزت نفس و اعتماد به نفس	کاهش عزت نفس	کاهش استقلال و اعتماد به نفس	نتیجه تعامل
تصویری-دست ورزی- خودآموز مشارکتی- همکارانه و مستمر	کلامی-آموزش رسمی و عملی	کلامی-دست ورزی براساس تجربه تعامل اجتماعی-آزمون و خطا	روش یادگیری
در همه جا یاد می گیرند	در مدرسه	خانه و مزرعه	محیط های یادگیری
هم یاری - خودفردمسئول یادگیری خویش است	رقابتی براساس نیاز جامعه	انفرادی براساس نیازفرد	نوع یادگیری

مدل برنامه ها	براساس اطاعت	براساس نظم و زمان	براساس زمان، تخصص و ایده
زمان یک پدیده	خطی	سطحی (زمان و کیفیت)	حجمی
انگیزه ها	بیرونی	بیرونی	براساس سن ابتدا بیرونی و سپس درونی
تشویق ها	تعریف و تمجید-پاداش های کوچک	تشویق با هدف تعلیم و تربیت شرطی سازی	تشویق به خودباوری - خودتشویقی
تنبيه ها	غیر قابل فهم - فیزیکی	سخت گیرانه و غیر منصفانه محرومیت	محدودیت های قابل فهم و قابل قبول - خود تنبیهی
میزان تاثیر بر هوش و خلاقیت	کاهش هوش - عدم خلاقیت	افزایش خلاقیت	افزایش هوش - بهبود خلاقیت
میزان توانایی	عدم توانایی در تصمیم گیری و انتخاب	عدم تصمیم گیری های درست	توانایی براساس سن و تجربه شخصی کودک تفاوت دارد
میزان وابستگی	زیاد - تکیه بر توانایی والدین	زیاد - انتخاب های کودک توسط والدین محدود می شوند	کم
هدف	حفظ حقوق و زندگی بنیادین تمرکز بر بقا و حفظ منافع شخصی	به دنبال کسب قدرت و کنترل و تسلط بر محیط و افراد	بر پایه یادگیری مهارت و تکنولوژی دستیابی به آگاهی برای حضور فعال در جامعه و جهان